

Davanın nedeni, Türk vatandaşı olan Güli Zengin'in "başvuran", 9 Ocak 1999 tarihinde, Avrupa İnsan Haklarını Sözleşmesi'nin "AİHS" 34. maddesi uyarınca, AİHS'nin 2, 3, 6, 13 ve 34. maddelerinin ihlal edildiği iddiasıyla yaptığı başvurudur (Başvuru no: 46928/99).

Başvuran, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi "AİHM" önünde, Diyarbakır Barosu avukatlarından M. Vefa tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

1949 doğumlu başvuran Güli Zengin Diyarbakır'da ikamet etmektedir.

Olayların meydana geldiği sırada, başvuran ve eşi, İzzettin Zengin (İ.Z.), Diyarbakır Kulp ilçesi Narlıca köyünde ikamet etmekteydiler.

Başvurana göre İ.Z., 28 Kasım 1998 tarihinde saat 17.00 sularında köy korucusu özel timi tarafından düzenlenen bir operasyon sırasında, vurularak öldürülmüştür. OHAL valisi basın açıklamasında "28 Kasım 1998 tarihinde Narlıca köyünde güvenlik güçleri ile PKK üyeleri arasında meydana gelen silah çatışma sonucunda bir teröristin öldürüldüğünü" beyan etmiştir.

Jandarma tarafından hazırlanan 29 Kasım 1998 tarihli olay tutanağında, üç tim köy korucusu ile 25 kişilik bir grup PKK mensubu arasında silah bir çatışmaya çıktığı, teröristlerin karalıktan ve sisten yararlanarak köyün kuzeyine doğru kaçtığı ve jandarmanın bu bölgede arama ve tarama faaliyetleri yaptığı belirtilmiştir. Köylülerin ifadelerine göre jandarmanın İ.Z'nin evinin yakınlarındaki ırmak kenarında isabet eden bir mermiler sonucunda yararlandığı bilgisini almıştır. Söz konusu tutanakta, İ.Z.'nin çatışma sırasında öldüğü ve silahlarına el konulduğu ifade edilmiştir. Tutanağa eklenen olay krokisinde, rakamlarla maktulun evi, cesedinin yeri, teröristler ve köy korucularının mevzileri ve köyün yolu belirtilmiştir.

Aynı gün, saat 11.20'de Kulp Cumhuriyet Savcısı, Kulp Adli Tıp Kurumunun morguna gitmiş ve adli bir tabip nezaretinde dış muayene gerçekleştirilmiştir. Bu muayene, İ.Z'nin kalbinden ve ciğerlerinden geçen bir mermi sonucunda aşırı kan kaybından ve solunum

yetmezliğinden öldüğü tespit edilmiştir. Tabip, daha ayrıntılı bir otopsi yapılmasını gerekli görmemiştir. Aynı gün, Cumhuriyet Savcısı, defin ruhsatı vermiştir.

29 Kasım 1998 tarihinde, Kulp İlçe Jandarma Karakol komutanı tarafından hazırlanan olay raporunda, 28 Kasım 1998 tarihinde “terörist” bir grubun adı geçen köyden erzak temin etmek için geleceği yönde bir duyum aldıklarını ve bunun üzerine güvelik güçleri ile birlikte köy korucularının köyün kuzeyine pusu kurduklarını, saat 19,20 civarında, otuz kişiden oluşan bir grubun köye doğru ilerlediği fark edilmesi üzerine ateş edildiğini ancak teröristlerin kaçtığını, olay civarında arama faaliyetlerinin yapılmasına rağmen ne bir delil ne de bir iz bulunabildiğini, köye dönüşte ise İ.Z.’nin çatışma sırasında öldüğünün öğrenildiğini, olay yerinde, çapı 7,62 mm’lik Kalaşnikov silahına ait 3600 kovan ve güvenlik güçleri tarafından kullanılan 7,62 mm’lik G-3 silahına ait 1100 adet kovan ve 17 adet el bombası bulunduğunu belirtmiştir.

Abdülhamit Donat ve Mehmet Şah Şimşek adlı iki köy korucusu, jandarmalara vermiş oldukları 30 Ocak 1999 tarihli ifadelerinde, olay günü, bir terörist grubunu karşılamak amacıyla köyün kuzeyine pusu kurduklarını ve saat 19.00 sularında PKK mensupları ile sıcak temasa geçtiklerini, silahlı çatışmanın yaklaşık bir saat sürdüğünü, ardından destek için jandarmaların geldiğini ve köylülerin çatışma sırasında İ.Z.’nin öldürüldüğünü bildirdiklerini belirtmiştir.

Kulp Cumhuriyet Savcısı olayla ilgili olarak soruşturma başlatmıştır.

3 Şubat 1999 tarihinde, Cumhuriyet Savcısı *ratione loci* görevsizlik kararı vererek dosyayı Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcılığı’na sevk etmiştir.

29 Mayıs 2000 tarihinde, Cumhuriyet Savcısı, ismi açıklanmayan bir tanığın ifadesine başvurmuş, adı geçen olay günü Narlıca köyü Gevran tepesine Mehmet Şah Şimşek, Abdurrahim Donat, İskender Donat, Şirin Donat, Sabri Taş ve İzzetin Aktaş ile mevzi aldıklarını, saat 21.00 sularında, bir “terörist” grubun çevre tepelerden ve bir çiftlikten üzerlerine ateş edildiğini, çatışmanın yaklaşık bir saat sürdüğünü, jandarmanın destek için geldiğini, köy dönüşünde ise İ.Z.’nin öldüğü haberini aldıklarını, maktulün evi ile mevzilendikleri tepe arasında maktulün evi görülmeyecek biçimde başka bir tepenin bulunduğunu ifade etmiştir.

Aynı gün Cumhuriyet Savcısı, yukarıda adı geçen tanıkların tümünün ifadelerini almış ve hepsi benzer beyanlarda bulunmuştur.

Aynı gün, Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü’nün ve Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığı’nın olayları yeniden değerlendirmesi yönündeki yazısı üzerine Kulp Cumhuriyet Savcısı, İzzettin Aktaş, Mehmet Şah şimşek, Abdülhamit Donat, Seyithan Donat, Mehmet Şirin Donat, İskender Donat, Sabri Taş, köylü Sulhiye Kahraman ve maktulün kuzeni Salih Türk’nün hazır bulunduğu sırada olayları tekrar ele almıştır. Kulp Cumhuriyet Savcılığı, maktulün evinin teröristlerin görüş alanı içerisinde bulunduğu gözönüne alındığında İ.Z.’nin ölüm nedeninin teröristlerin olası bir ateşi sonucunda olabileceğine karar vermiştir. Savcılık, olay yeri krokisini de dosyaya eklemiştir.

Başvuranın temsilcisi, 23 Mayıs 2000 tarihli yazısında, AİHM’nin başvuruyu Savunmacı Hükümete bildirmesinin ardından müvekkilinin hayatının tehlikede olduğunu düşünerek köyü terk ettiğini, güvenlik güçlerinin ve köy korucularının başvuranın Diyarbakır’da ikamet

eden kızına telefon ederek başvuranın jandarma karakoluna gelmesini istediklerini aksi takdirde gözaltına alınacağına dair tehditler savurdıklarını bildirmiştir.

Aynı gün, başvuranın temsilcisi, müvekkilin korunması amacıyla gerekli önlemlerin alınması talebiyle Kulp Cumhuriyet Savcılığına başvurmuştur.

15 Haziran 2000 tarihinde, Kulp Cumhuriyet Savcılığı, müştekiden şikayet ve delilleri tercüman aracılığıyla sormuştur. Başvuran, İ.Z'nin eşi olduğunu ve koridorda bekleyen avukatının huzurunda ifade verebileceğini belirtmiştir.

20 Haziran 2000 tarihli yazısında, başvuranın temsilcisi, Cumhuriyet Savcısının isteği üzerine yetkililerin müvekkiline baskı yapmaya devam ettiklerini, 16 Haziran 2000 tarihinde, saat 14.00'de, başvuranın ve avukatının Cumhuriyet Savcısına ifade verdiklerini, hatta Cumhuriyet Savcısının avukatın odadan çıkmasını istediğini, Türkçeyi fazla bilmeyen başvurana ve avukatına öğütler verdiğini ve avukatın bu olayı ilgili tutanak tuttuğunu AİHM'ye bildirmiştir.

13 Temmuz 2000 tarihli yazısında, Hükümet, ilgili Savcılığın olay delillerini tekrar oluşturduğunu, bazı köylülerin ve operasyona katılan köy korucularının ifadelerine tekrar başvurduğunu ve Kulp İlçe Jandarma Karakol komutanının ne başvurana ne de kızına telefon ettiğini AİHM'ye aktarmıştır.

Başvuran 18 Ağustos 2000 tarihinde AİHM'ye göndermiş olduğu yazısında Cumhuriyet Savcısının kendisine eşlik eden avukatını reddederek tek başına ifadesine başvurduğunu ve eşinin ölüm olayına karışan köy korucularının kendisini tehdit etmesi nedeniyle bir daha geriye dönmek üzere köyünü terk etmek zorunda kaldığını bildirmiştir.

14 Mart 2003 tarihinde, Kulp Cumhuriyet Savcısı Kulp İlçe Jandarma Karakolundan başvuranın köyde ikamet edip etmediğini sormuştur.

Jandarma tarafından düzenlenen ve Narlıca Köyü muhtarının da imzası bulunan 14 Mart 2003 tarihli yazıda, başvuranın köyden ayrıldığı ve sekiz yıldan beri Diyarbakır'da ikamet ettiği kaydedilmiştir.

Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü'nün, başvuranın avukatı eşliğinde Kulp Cumhuriyet Savcılığı tarafından ifadesinin alınması yönündeki 5 Şubat 2003 tarihli yazısı üzerine 21 Mart 2003 tarihinde, Cumhuriyet Savcısı, başvuranın adresinin bilinmemesi nedeniyle başvuranın temsilcisiyle temasa geçmiştir. Avukatı ise, müvekkili hakkında iki yıldır haber alamadığını ve aldığı takdirde yeni adres bilgilerini Savcılığa iletteceğini bildirmiştir.

HUKUK

I. Hükümetin ön itirazı hakkında

Hükümet, başvuranın AİHM'ye 9 Ocak 1999 tarihinde başka bir deyişle eşinin ölümünden bir ay sonra müracaat ettiğini belirterek iç hukuk yollarını tüketmediğini ileri sürmüş ve ön itirazda bulunmuştur.

Başvuran, Hükümet'in iddialarını reddederek sözkonusu müracaat yollarının etkisiz olduğunu savunmuştur.

AİHM, 12 Kasım 2002 tarihli kabuledilebilirlik kararında Hükümet'in ceza ve hukuk davalarına ilişkin ön itirazının davanın esasıyla birleştirdiğini hatırlatmaktadır.

AİHM, Türk Hukukunda Devlete veya memurlarına yüklenebilir suçlar konusunda sivil ve ceza müracaat yollarının öngördüğünü belirtmektedir (Yukarıda anılan Sabuktekin kararı, 18 Aralık 1996 tarihli Aksoy-Türkiye kararı, §§ 51-52, ve 16 Eylül 1996 tarihli Akdivar ve diğerleri kararı, §§ 65-67).

Devlet görevlileri tarafından işlenen yasadışı suçlara karşı açılan tazminat davası hakkında AİHM, buna benzer bir davanın açabilmesi için zarar ile işlenen suç arasında illiyet bağının kurulması gerektiği gibi olayın sorumlularının kimliklerinin de tespit edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Oysa, konuyla ilgili olarak, başvuranın şikayetçi olduğu olayın faileri bilinmemektedir. Sonuçta, başvuran sözkonusu müracaat yolunu tüketmekte muaftır ve bu konuda ki ön itirazı temelden yoksundur.

Cezai başvurular konusunda, AİHM, başvuranın AİHS'nin 2. maddesine ilişkin şikayet hakkında Hükümet'in ileri sürmüş olduğu ön itirazının sorunlar meydana getirdiğini belirtmiştir. Buna istinaden, yapılan şikayet esas bakımından incelenecektir.

II. AİHS'NİN 2. MADDESİNİN İHLAL İDDİASI HAKKINDA

AİHS'nin 2. maddesine atıfta bulunan başvuran eşinin güvenlik güçleri tarafından öldürüldüğünü iddia etmektedir.

A. Tarafların argümanları

1. Başvuran

Başvuran, eşinin ölümünden sonra resmi bir soruşturma açılması amacıyla Kulp İlçe Jandarma Karakolu'na ve Kulp Cumhuriyet Savcılığı'na müracaat ettiğini vurgulamıştır. Başvuran, Kulp Cumhuriyet Savcılığı'nın 29 Mayıs 2000 tarihinde olaydan iki yıl sonra ve Hükümet'in ilgili başvurudan haberdar olur olmaz olay yerine intikal ettiğini, tanıkların ifadelerine başvurduğunu ve olay yeri krokisini çizdirdiğini iddia etmiştir. Başvuran, Cumhuriyet Savcılığınca ifadeleri alınan tanıkların "eşinin öldürülmesine" iştirak ettiklerinin altını çizmiş, kızı Hüsnâ Zengin'in, köy korucularının hakaretleri ve tehditleri nedeniyle olay yerinde yapılan tatbikata katılamadığını eklemiştir.

2. Hükümet

Hükümet, başvuranın eşinin ölüm haberini alır almaz yetkililerin soruşturma başlattığını, maktulun köy korucuları tarafından öldürülmediğini, toplanan deliler sayesinde , maktulun

köy korucuları ve ordu ile PKK arasında çıkan çatışma sırasında bir PKK mensubu tarafından öldürüldüğünün kanıtlandığını ve herhangi bir mermi çekirdeğinin bulunamamasından dolayı balistik inceleme yapılmadığını belirtmiştir.

B. AİHM'nin değerlendirmesi

1. Başvuranın eşinin ölümü hakkında

AİHM, AİHS'nin 2.maddesinin, Sözleşme'nin en önemli maddelerinden ve 3.madde ile bağlantılı olarak, Avrupa Konseyi'ni oluşturan demokratik toplumların temel değerlerinden biri olduğunu hatırlatmaktadır (Bkz. Çakıcı-Türkiye kararı no: 23657/94, § 86, AİHM 1999-IV, Finucane-İngiltere kararı, no: 29178/95, §§ 67-71, AİHM 2003-VIII). Üstelik 2.maddenin sunmuş olduğu teminattan hareketle, yaşam hakkına dair iddiaların çok büyük bir dikkatle incelenerek bu konuda bir kanaat oluşturulması gerekmektedir (Bkz. Ekinci-Türkiye kararı, no: 25625/94, § 70, 18 Temmuz 2000, ve 15 Ocak 2004 tarihli Tekdağ-Türkiye kararı, no: 27699/95, § 72).

AİHM dava dosyasına eklenen belgeler ışığında ortaya çıkan sorunları, özellikle de yürütülen adli soruşturma hakkında Hükümet'in sunduğu belgeler ile tarafların sunduğu görüşleri inceleyecektir.

Bu kanıtları değerlendirebilmek için AİHM, kanıtlara ilişkin "her türlü makul şüpheliğin ötesinde" ölçütünden yararlanacaktır (Bkz., *mutadis mutandis*, *İrlanda-Britanya*, 18 Ocak 1978 tarihli karar, no: 25, ss. 64-65, §§ 160-161). Fakat bu türden bir kanıt yeterince ciddi, sarıh ve uygun bir dizi göstergeden veya yanlışlığı kanıtlanmamış karinelere dayanabilir (Bkz., *Abdurrahman Orak-Türkiye*, no: 31889/96, § 69, 14 Şubat 2002). Öte yandan kanıtların araştırılması esnasında tarafların tutumları göz önünde bulundurulabilir. AİHM, delillerin değerlendirilmesi konusunda ikinci derecede role sahiptir ve dava koşulları verilen delilleri değerlendirmesini gerektirmediğinde olaylara bakmaya yetkili olan birinci derece mahkemenin rolünü üstlenmede tedbirli olmalıdır (Tahsin Acar-Türkiye, no: 26307/95, § 216, 8 Nisan 2004).

Buna karşın, AİHM, elinde bulunan unsurlardan yola çıkarak başvuranın eşinin 28 Kasım 1998 tarihinde güvelik güçleri ile PKK mensupları arasında çıkan bir çatışma sırasında öldürüldüğünü ve ceset üzerinde yapılan inceleme sonucunda maktulün kaynağı belli olmayan bir mermi tarafından hayatını kaybettiğini belirtmiştir. AİHM, elindeki mevcut unsurlar ışığında ve somut bir delilin yokluğunda, İzzettin Zengin'in bir devlet görevlisinin silahından çıkan kurşunlarla ölmüş olduğu yönünde bir sonucun güvenilir bir göstergeden ziyade tamamen varsayım ve spekülasyonlardan ibaret olduğunu belirtmiştir. Bu koşullarda, AİHM, mevcut hali ile dosyadaki unsurların makul şüpheliğin ötesinde, başvuranın eşinin güvenlik güçlerince öldürüldüğü sonucunu çıkartmaya elvermediğine kanaat getirmiştir.

Dolayısıyla, AİHS'nin 2. maddesinin ihlali söz konusu değildir.

2. Yürütülen soruşturmanın niteliği hakkında

AİHM, AİHS'nin 2. maddesi ile öngörülen yaşam hakkının korunması yükümlülüğünün, 1. madde uyarınca “kendi yetki alanı içinde bulunan herkese bu Sözleşme'nin (...)de belirtilen hak ve özgürlükleri tanı[ması]” şeklinde Devlete düşen genel görevle birlikte, zor kullanmaya başvurma bir kimsenin ölümüne yol açması halinde etkin bir soruşturma yürütülmesi anlamına geldiğini ve bunu şart koştuğunu hatırlatır (Bkz., *mutadis mutandis, McCann ve diğerleri-Britanya*, 27 Eylül 1995 tarihli karar, A serisi no: 324, s. 49, § 161, ve *Kaya-Türkiye*, 19 Şubat 1998 tarihli karar, *Derleme* 1998-I, s. 329, § 105).

Bu tür bir soruşturmanın temel amacı yaşam hakkını koruma altına alan iç hukuk kurallarının etkin bir biçimde uygulanmasını, Devlet görevlilerinin ya da organlarının işe karıştığı davalarda, sorumlulukları altında meydana gelen ölümlerden dolayı hesap vermelerini sağlamaktır. (Bkz, sözü edilen Tahsin Acar, § 220). Ayrıca, soruşturmalar bağımsız, derinlemesine ve etkili yapılması gerekmektedir (Bkz, yukarıda bahsedilen McCann ve diğerleri kararı, §§ 161-163).

AİHM, ayrıca, soruşturmanın etkililik kriterine cevap veren araştırmanın niteliği ve derecesinin dava koşullarına bağlı olduğuna kanaat getirmiştir. Söz konusu araştırmanın niteliği ve derecesi, uygun olayların tümüne dayanarak ve soruşturmanın uygulama gerçeklikleri gözönünde bulundurularak değerlendirilmektedir. Meydana gelebilecek durumların çeşitliliği, soruşturma eylem listesine veya sadeleştirilmiş diğer kriterlere indirgenemez (Bkz, Tanrıkulu-Türkiye kararı, no: 23763/94, §§ 101-110, yukarıda anılan Kaya kararı, §§ 89-91, 27 Temmuz 1998 tarihli Güleç-Türkiye kararı, §§ 79-81, Velikova-Bulgaristan kararı, no: 41488/98, § 80, ve 20 Nisan 2004 tarihli Buldan-Türkiye kararı, no: 28298/95, § 83)

Soruşturma ayrıca kuvvet kullanımının o koşullarda gerekli olup olmadığının belirlenmesini ve sorumluların belirlenerek cezalandırılmasını (Bkz, Oğur-Türkiye kararı, no: 21594/93, §88), sağlaması bakımından da etkili olmalıdır. Yetkililer, görgü tanıklarının ifadeleri de dahil olmak üzere, olayla ilgili kanıtlara ulaşmak için gerekli adımları atmalıdır (Bkz, yukarıda bahsedilen Tanrıkulu kararı, § 109 ve Salman-Türkiye kararı, no: 21986/93, §106). Soruşturmanın ölüm nedenini ve sorumlu kişiyi belirleme yeteneğini zedeleyen herhangi bir eksiklik bu standarda uyulmaması riskini ortaya çıkaracaktır (Aktaş-Türkiye kararı, no: 224351/94, § 300).

Bazı özel durumlarda soruşturmada ilerlemeyi önleyen zorluklarla ve engellerle karşılaşılabilmesi kabul edilmelidir. Ancak kaybolma veya silahlı kuvvet kullanımı gibi olaylar hakkında açılan soruşturmalarda atılacak hızlı adımlar hukukun üstünlüğünün korunması ve yasadışı eylemlere göz yumulmasının engellenmesi gibi konularda kamuoyunun devlet otoritelerine olan güveninin sağlanması açısından büyük öneme sahiptir (Bkz, McKerr/İngiltere Kararı, no 28883/95, § 108-115, ve yukarıda anılan Tahsin Acar kararı, §§ 223-224).

Konuyla ilgili olarak, AİHM, İzzettin Zengin'in ölümü hakkında yürütülen soruşturmanın cesedin bulunur bulunmaz başlatıldığını, 29 Kasım 1998 tarihinde, jandarmalar tarafından olay yeri tutanağının düzenlendiğini, Kulp Cumhuriyet Savcısının maktulün cesedi üzerine dış muayene gerçekleştirmek amacıyla Kulp Adli Tıp Kurumu'nun morguna intikal ettiğini ve maktulün silahlı ateşle öldürüldüğü sonucuna vardığını ve iki köy korucusunun ifadesine başvurduğunu belirtmiştir. AİHM, 29 Mayıs 2000 tarihinde mezkur başvurunun Hükümet'e bildirilmesine müteakip, çatışmaya giren adı belirtilmeyen bir tanık ile birlikte birçok kişinin

ifadesinin alındığını ve 29 Mayıs 2000 tarihinde, Kulp Cumhuriyet Savcısının davayı tekrar ele aldığını belirtmiştir.

Mahkemenin takdirine sunulan unsurlar gözönüne alındığında, AİHM, yerel makamların balistik bir inceleme yapılması yönünde bir girişimde bulunmadığını, özellikle İzzetin Zengin'in ölümün neden olan mermi çekirdeklerinin tespiti amacıyla etkin bir soruşturma yürütmediğini hatırlatarak Hükümet'in Kulp İlçe Jandarma Karakolu'nun çatışma sırasında binlerce boş kovan bulunduğuna dair düzenlen tutanağa rağmen maktulün vücudunda herhangi mermi çekirdeğinin bulunmaması nedeniyle balistik inceleme yapılmadığı yönündeki argümanlarına ikna olmamıştır. AİHM, ne başvuranın ne ailesinin ne de köy korucusu olmayan köylülerin sorgulandığını tespit etmiştir. AİHM, Kulp Cumhuriyet Savcılığı'nın ölümün teröristlerce ateş edilmesi sonucunda meydana geldiği yönündeki kararının silahlı çatışmaya katılan tanıkların ifadelerine dayandığını belirtmiştir.

Yukarıda sözedilen tespitler gözönüne alındığında AİHM, başvuranın eşinin ölümünü müteakip yetkililerin cezai soruşturma başlattıklarına rağmen maktulün ölüm koşullarını aydınlatmadığı kanısındadır. AİHM, etkili başvuru kavramının devletın sorumluların kimliklerinin tespitini ve cezalandırılmasını sağlayacak etkili ve derin bir soruşturma zorunluluğu kılmaktadır (Bkz, mutatis mutandis, Selmouni-Fransa kararı, no: 25803/94, § 117).

Bu bağlamda, AİHM, başvuranın ilgili cezai başvuru yollarını tüketme zorunluluğunu yerine getirdiği kanısındadır. Dolayısıyla AİHM, Hükümet'in ön itirazını reddetmiştir.

AİHM, AİHS'nin 2 maddesi uyarınca Devlete yüklenen usulü zorunlulukların yerine getirilmediği sonucuna varmıştır.

III.AİHS'NİN 3. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuran, OHAL Bölge Valisinin elli yaşındaki eşinin "terörist" olarak nitelendirilmesinin ve yetkililerin bu ölüm olayını basit meşru bir müdahale olarak kabul etmesinin insanlık dışı ve aşağılayıcı bir uygulama olduğunu ileri sürmektedir. Bu konuda, başvuran, AİHS'nin 3. maddesine atıfta bulunmuştur.

AİHM, başvuran tarafından yapılan şikayeti destekleyen unsurların AİHS'nin 3. maddesi uyarınca insanlık dışı ve aşağılayıcı muameleye maruz kaldığını ortaya koyması bakımından gerekli görülen minimum düzeye ulaşmadığını hatırlatmaktadır.

Dolayısıyla AİHS'nin 3. maddesi ihlal edilmemiştir.

IV AİHS'NİN 6. VE 13. MADDELERİNİN İHLAL İDDİASI HAKKINDA

Başvuran, eşinin ölüm koşulları hakkında etkili ve yeterli bir soruşturma başlatılmadığından ve güvenlik güçlerin cezalandırılmasını sağlayan bir sistemde etkili bir başvuruya sahip olmadığından yakınmaktadır. Bu konuda, başvuran AİHS'nin 6. maddesiyle birlikte 13 maddesine atıfta bulunmuştur.

Hükümet, yetkililerin ayrıntılı bir soruşturma yürüttüklerini belirtmiştir.

AİHM, AİHS'nin 13. maddesinin iç hukukta, Sözleşme'de yer aldığı şekliyle hak ve özgürlükleri öne sürmeyi sağlayan başvuru yolunun bulunmasını güvence altına aldığını hatırlatmıştır. Bu hüküm, Sözleşme'ye dayanan “savunulabilir şikayet”in içeriğini incelemeye ve taraf Devletler'in bu hükmün getirdiği yükümlülüklerle uygun hareket edilmesi hakkında takdir marjına sahip olmalarına rağmen uygun düzeltmeyi yapmaya yetkili kılan iç başvuru yolunu gerektiren bir sonucu içermektedir. 13. maddeden doğan yükümlülüğün kapsamı, başvuranın AİHS'ye dayandırdığı şikayetin niteliğine göre değişmektedir. Ancak 13. maddenin gerektirdiği başvuru, hukukta olduğu gibi uygulamada da “etkili” olmalı ve özellikle yapılacak başvuru Savunmacı Devlet'in mercilerinin eylem veya ihmalleriyle haksız yere engellenmemelidir (18 Aralık 1996 tarihli Aksoy-Türkiye kararı, 1996-VI, s. 2286, §95, 25 Eylül 1997 tarihli Aydın-Türkiye kararı, 1997-VI, s. 1895-1896, § 103 ve sözüedilen Kaya kararı, s. 329-330, § 106 ve Abdurrahman Orak Kararı, §197).

AİHS'nin 13. maddesi, yaşam hakkının başlıca önemi gözönünde bulundurulduğunda uygun yerde tazminat ödenmesinin dışında sorumluların teşhis edilip cezalandırılmasına yönelik ve şikayetçinin soruşturma işlemine etkili bir şekilde ulaşmasını içeren geniş ve etkili araştırmaları kapsamaktadır (sözedilen Kaya, s. 330-331, § 107).

AİHM, davada sunulan delilleri gözönünde bulundurduğunda, her türlü makul şüphenin ötesinde, başvuranın eşinin ölümüne devlet görevlileri neden olduğunun kanıtlanmadığı sonucuna varmıştır. Ancak, AİHM'nin daha önceki davalarda bildirdiği gibi bu koşul, 2. maddeye göre yapılan şikayetin, 13. maddenin amaçlarına uygun “savunulabilir” niteliğinden mahrum etmemektedir (Bkz. 27 Nisan 1988 tarihli Boyle ve Rice-İngiltere kararı, seri A no:131, s.23, § 52, sözedilen Kaya, s.330-331, § 107 ve sözedilen Yaşa, s.2442, §113). AİHM'nin esasa ilişkin vardığı sonuç, yukarıda sözüedilen gerekçelerden dolayı savunabilir olan sözkonusu şikayetin içeriği hakkında etkili bir soruşturma yürütme zorunluluğunu ortadan kaldırmamaktadır.

AİHM, yetkililerin İzzettin Zengin'in ölüm koşulları hakkında etkili bir soruşturma yürütme zorunluluğu bulunduğunu daha önce belirtmiştir. Yukarıda açıklanan nedenlerden dolayı, Savunmacı Hükümet'in etkili soruşturmanın, 2. maddenin gerekli kıldığı soruşturma zorunluluğunun ötesinde gerekliliklere yer veren 13. maddeye uygun olarak yürütüldüğü düşünülemez (sözedilen Kaya kararı, § 107).

Bu bağlamda AİHS'nin 13. maddesi ihlal edilmiştir.

V. AİHS'NİN 34. MADDENİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

AİHS'nin 34 maddesine göndermede bulunan başvuran, yetkili mercilerin AİHM nezdindeki başvurusunu geri çekmesi yönünde yıldırıcı baskılar hedef olduğundan şikayetçidir.

Hükümet, başvuranın iddialarına itirazda bulunmuştur.

AİHM, başvuranların ya da potansiyel başvuranların şikayetlerini çekmeleri ya da değiştirmeleri yönünde yetkililerin herhangi bir baskısına maruz kalmadan Komisyon ile serbest bir şekilde iletişimde bulunabilmelerinin AİHS'nin 34 maddesi tarafından sağlanan bireysel başvuru sisteminin etkin işletimi açısından son derece önemli olduğunu hatırlatmaktadır (Bkz. Akdivar ve diğerleri, § 105, Aksoy kararı, § 105, Kurt kararı, § 159, 28 Temmuz 1998 tarihli Ergi-Türkiye kararı, § 105 ve Salman kararı, § 130). Bu açıdan, “baskı” ifadesi sadece doğrudan baskı ve aleni gözdağı eylemlerini değil aynı zamanda

başvuranları Sözleşme kapsamında hukuk yolu aramaktan vazgeçirmek veya yıldırmak için tasarlanan diğer dolaylı yanlış eylem veya temasları içerecek şekilde ele alınmalıdır (Bkz, yukarıda anılan Kurt kararı, § 160).

Konuyla ilgili olarak, AİHM, 4 Nisan 2000 tarihli başvurunun ve 12 Aralık 2002 tarihli kabuledilebilirlik kararının bildirilmesine müteakip ulusal makamların başvuranın ifadesini almayı kara verdiklerini ve 15 Haziran 2000 tarihinde Kulp Cumhuriyet Savcısı'nın tercüman aracıyla Cumhuriyet Savcılığına avukatı ile birlikte gelen başvuranın ifadesinin alındığının davanın olaylarından anlaşıldığını belirtmiştir. Mahkemenin takdirine sunulan deliller gözönüne alındığında, AİHM, başvuranın AİHM'ye yaptığı başvuruya ilişkin olarak dolaylı ve yanlış bir baskıya maruz kaldığını ve bunun da AİHS'nin 34. maddesi kapsamında teminat altına alınan bireysel başvuru hakkının kullanımına müdahale teşkil ettiğini tespit etmiştir.

Bu bağlamda, Savunmacı Hükümet AİHS'nin 34 maddesinin yükümlülüklerini yerine getirmemiştir.

VI. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

A. Maddi tazminat

Başvuran, AİHM'ye sunmuş olduğu bir bilirkişi raporuna dayanarak 73.411 Euro'luk bir gelir kaybı talep etmiştir. O dönemde Türkiye'de ki tahmini yaşam süresi gözönüne alındığında, mevcut verilere göre yapılan hesaplama yukarıda zikredilen miktarı ortaya koymuştur.

Hükümet, sözkonusu miktarın aşırı olduğunu ve kanıtlanmadığını belirtmiştir.

AİHM içtihadına göre başvuranın tazminat iddiası ile AİHS'nin ihlali arasında bir illiyet bağının bulunması gerekmekte , aksi takdirde gelir kaybı adına bir tazminat ödeme zorunluluğun ortaya çıkabilmektedir (Bkz, 13 Haziran 1994 tarihli Barbera, Messegue ve Jabardo-İspanya kararı, §§ 16-20). AİHM, İzzettin Zengin'in devlet görevlilerinin mermilerinden öldüğü sonucuna varamayacağını belirtmiştir. Bu koşullarda, dul ve yetimlere mali bir kaynak olan gelir ile AİHS'nin 2. maddesinin ihlali arasında doğrudan bir illiyet bağı bulunmamaktadır. Buna dayanarak, AİHM, başvuranın maddi tazminat talebini tümüyle reddetmiştir (Bkz, yukarıda anılan Çakıcı kararı, § 127, 14 Mayıs 2002 tarihli Önen-Türkiye kararı, § 115, no: 22876/93 ve 20 Nisan 2004 tarihli Buldan –Türkiye kararı, § 113 , no: 28298/95.)

B. Manevi tazminat

Başvuran, kendisi ve yetim kalan üç çocuğu adına manevi tazminat olarak 100.000 Euro istemiştir.

Hükümet talep edilen miktara karşı çıkmıştır.

AİHM, AİHS'nin 13 maddesine karşın ve 2. maddesi tarafından zorunlu kılınan usule rağmen yetkililerin İzettin Zengin'in ölümüne ilişkin etkili bir soruşturma yürütmediği sonucuna vardığını hatırlatmıştır. Bu koşullarda, AİHM, hakkaniyet uygun olarak başvurana kendisiyle birlikte üç çocuğuna manevi tazminat adı altında 12.000 Euro vermiştir.

C. Masraf ve harcamalar

Başvuran, AİHM nezninde yapılan masraf ve harcamalar için 5.845 Euro talep etmiştir.

Hükümet söz konusu iddialara karşı çıkmıştır.

AİHM, AİHS'nin 41 maddesi uyarınca, masrafların makul, gerekli ve gerçeğe yakın olanı ödediğini hatırlatmıştır (Bkz. Nikolova-Bulgaristan kararı no: 31195/96, § 79, AİHM 1999-II).

Mevcut dosyanın unsurları gözönüne alındığında, AİHM, ücret tarifesine ilişkin başvuranın talep ettiği miktarı aşırı olduğu kanısında ve hakkaniyete uygun olarak Avrupa Konseyi tarafından adli yardım başlığı altında verilen 630 Euro'nun 3.000 Euro'dan düşülerek kalan kısmının ödenmesini kararlaştırmıştır

D. Gecikme Faizi

AİHM, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı %3'lük bir faiz oranının uygulanacağını belirtmektedir

BU GEREKÇELERE DAYANARAK AİHM, OY BİRLİYLE;

1. Hükümet'in ön itirazının reddedilmesine;
2. Başvuranın eşinin ölümü ile AİHS'nin 2 maddesinin ihlalinin *oluşmadığına*;
3. Başvuranın eşinin ölüm koşulları hakkında ulusal merciler tarafından yürütülen soruşturmalara ilişkin AİHS'nin 2. maddesinin ihlal edildiğine;
4. AİHS'nin 3. maddesinin ihlal edilmediğine;
5. AİHS'nin 13. maddesinin ihlal edildiğine;
6. Savunmacı Devletin AİHS'nin 34. maddesine dayalı yükümlülüklerini yerine getirmediğine;
7. a) AİHS'nin 44 § 2 maddesi uyarınca kararın kesinleştiği tarihten itibaren 3 ay içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden TL'sına çevrilmek üzere aşağıdaki miktarların, davalı Devlet tarafından başvuranlara *ödenmesine*;

- (i) Manevi tazminat için 12.000 (on iki bin) Euro ;

- (ii) Avrupa Konseyi tarafından adli yardım başlığı altında verilen 630 Euro'nun 3.000 (üç bin) Euro'dan düşölerek kalan kısmının ödenmesine;
- (iii) Yukarıda anılan miktarlara yansıtılabilecek her türlü KDV, pul, harç veya masrafların ödenmesine;

(b) Belirtilen süre bitiminden ödeme tarihine kadar gecen süre için Avrupa Merkez Bankası tarafından belirlenen yüzde üçlük basit faizin *ödenmesine*;

8. Adil tazminata ilişkin diğler taleplerin *reddine*;

karar vermiştir.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğünün 77§§ 2 ve 3. maddesine uygun olarak 28 Ekim 2004 tarihinde yazıyla bildirilmiştir.